

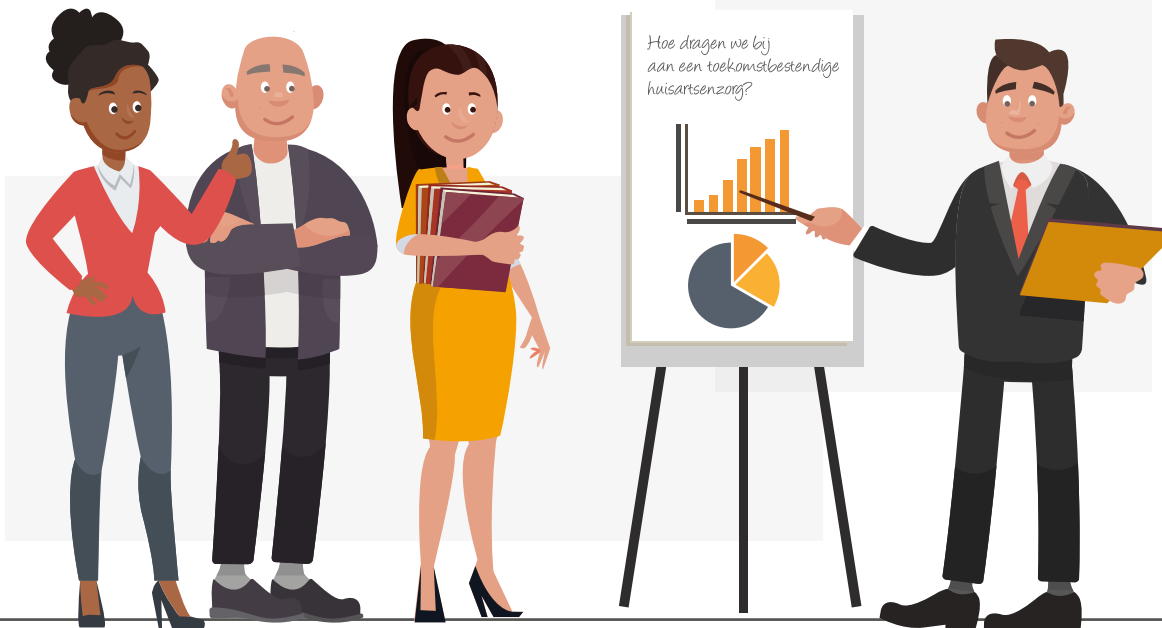
Zicht op regionale capaciteit en arbeidsmarktvraagstukken huisartsenzorg

Hoe dragen we bij aan een toekomstbestendige huisartsenzorg? Een vraag die SSFH, Transvorm en Robuust ieder vanuit hun eigen perspectief bezighoudt. Tevens een vraag die pas beantwoord kan worden wanneer er een juist inzicht is in de veranderende zorgvraag van patiënten, de inzet van de verschillende professionals werkzaam in het huisartstenteam en de knelpunten die zich (gaan) voordoen in vraag en aanbod van deze professionals. Daarbij is ook van belang om zicht te krijgen op het aantal mensen dat opgeleid wordt voor de huisartsenzorg.

SSFH, Transvorm en Robuust besloten hun krachten te bundelen en hebben Nivel en Prismant de opdracht gegeven om in de zomer van 2018 uitvraag te doen bij huisartsenpraktijken, zorggroepen, huisartsenposten en het onderwijs. Het onderzoek werd uitgevoerd in een achttal pilotregio's: Zuidoost-Brabant, West-Brabant, Midden-Brabant, Noordoost-Brabant, Rotterdam Rijnmond, Groot Amsterdam, Zaanstreek-Waterland en Zeeland.

In deze rapportage leest u de geaggregeerde onderzoeksuitkomsten van de vier Brabantse arbeidsmarktregio's. Deze vormen samen een beeld van de huisartsenzorg in Noord-Brabant als geheel. Het is bedoeld als startpunt om met de regionale stakeholders (gezondheidscentra, zorggroepen, huisartsenposten, LHV kring, ROS, regionale werkgeversorganisatie, zorggroepen, gemeenten, onderwijs, etc.) in gesprek te gaan over de regionale arbeidsmarkt huisartsenzorg en knelpunten op te lossen met een gezamenlijke aanpak. Zowel SSFH als Robuust zetten zich in voor het structureel beschikbaar hebben van data op regionaal niveau ter ondersteuning van deze gesprekken.

Wilt u weten of de stand van zaken in uw specifieke arbeidsmarktregio binnen Noord-Brabant overeenkomt met het Brabantbrede beeld van de huisartsenzorg? Dan verwijzen wij u graag door naar de factsheets over de afzonderlijke regio's (Zuidoost-, West-, Midden- en Noordoost-Brabant).

Toelichting op onderzoeksmethoden

Deze factsheet is grotendeels gebaseerd op een enquête uitgezet onder huisartsenpraktijken in de provincie Noord-Brabant waarbij een respons van 31% is behaald. Deze respons is gewogen naar praktijkvorm (solo- duo- of groepspraktijk), zodat deze verhoudingen hetzelfde zijn als in de populatie. De praktijkenquêtes zijn door één persoon ingevuld. De antwoorden, vooral wat betreft ervaringen en inschattingen, zijn dus vanuit het perspectief van deze persoon. Hierdoor weerspiegelen ze mogelijk niet de opvattingen van iedereen binnen deze praktijken en instellingen.

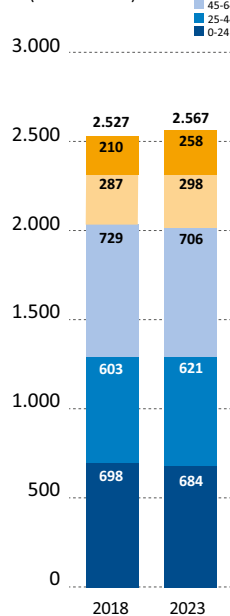
Daarnaast is de factsheet gebaseerd op data verzameld onder de opleidingsinstituten Koning Willem I College, ROC Tilburg, ROC West-Brabant, Summa College, RINO Zuid, Brederode Hogeschool, Fontys Hogescholen en Avans+. Ook worden de uitkomsten van de enquêtes gepresenteerd die zijn uitgezet onder de huisartsenposten in West- en Midden-Brabant. De prognoses zijn onder meer gebaseerd op zorggebruik cijfers van Vektis en de personeelsgegevens vanuit het pensioenfonds huisartsen en het pensioenfonds Zorg en Welzijn.

Voor een volledige beschrijving van de in dit onderzoek gebruikte methoden, zie de methodologische verantwoording www.nivel.nl/sites/default/files/bestanden/factsheethuisartsenzorg.pdf

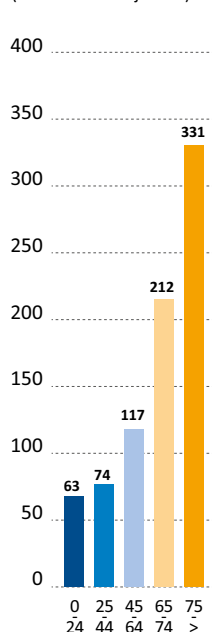
De vraag naar huisartsenzorg in provincie Noord-Brabant

Voor een toekomstbestendige huisartsenzorg is het belangrijk om te weten hoe de vraag naar zorg zich zal gaan ontwikkelen. Dit wordt voor een groot deel bepaald door de bevolkingsontwikkeling. Het totaal aantal inwoners in de provincie Noord-Brabant tot 2023 zal groeien met 1,6% van 2.527.000 naar 2.567.000. De leeftijdscategorieën 0-24 en 45-64 jaar zullen kleiner worden, terwijl de groep 65-74 jaar zal groeien met 3,8% en de groep 75+ zelfs met bijna 23%. De gemiddelde kosten per inwoner aan huisartsenzorg (exclusief de kosten van het inschrijftarief) zijn hoger voor de oudere groepen: de groep 75+ kost per inwoner gemiddeld zes maal zoveel zorg als de groep tot 25 jaar.

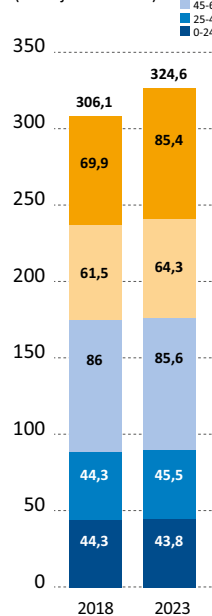
Inwoners provincie Noord-Brabant
(in duizenden)

Kosten huisartsenzorg per inwoner
(exclusief inschrijftarief)

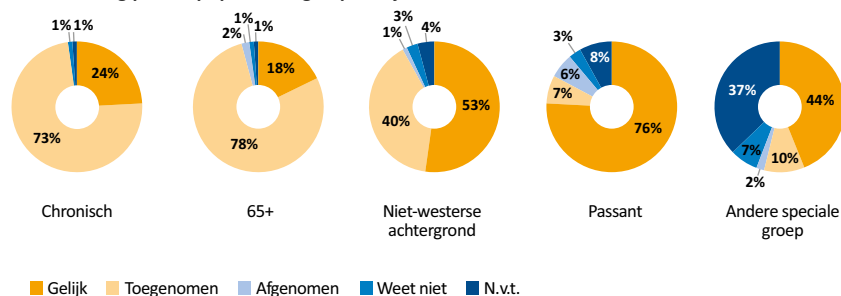

Kosten huisartsenzorg per leeftijdsgroep
(in miljoenen euro)

Bron: Vektis en Primos; bewerking Prismant

Verandering patiëntpopulatie afgelopen 5 jaar

Bron: praktijkenquête

Op basis van de veranderende samenstelling van de populatie is de te verwachten stijging van het gebruik van huisartsenzorg, uitgedrukt in kosten (exclusief inschrijftarief) in de provincie Noord-Brabant 6% (van 306,1 naar 324,6 mln). Deze stijging ligt veel hoger dan de groei van het aantal inwoners (1%). De samenstelling van de patiëntenpopulatie is voor de meeste praktijken

de afgelopen 5 jaar flink veranderd, wat kan leiden tot een inhoudelijke verandering van de zorgvraag. Vooral het aantal chronisch patiënten is toegenomen, net als het aantal patiënten ouder dan 65 jaar. Bijna de helft van de praktijken geeft tevens aan met seizoenschommelingen te maken te hebben, 11% zelfs in sterke mate. Vaak wordt hierbij de griep genoemd.

Het aanbod van huisartsenzorg binnen huisartsenpraktijken in provincie Noord-Brabant

Om inzicht te krijgen in het huidige aanbod aan huisartsenzorg is met de praktijkenquête inzicht verkregen in hoeveel mensen er in de huisartsenpraktijk werken, wat de functiemix is van huisartsenteams en wat de verdeling is in 'productie' in het huisartsteam. De toekomstige ontwikkeling in de capaciteit van huisartsenzorg is bepaald aan de hand van instroom en uitstroom. Het aantal deelnemers aan opleidingen en het aantal stage- en opleidingsplaatsen bepaalt voor- namelijk de instroom. De leeftijdsverdeling van verschillende beroepen binnen de huisartsenzorg is de belangrijkste voorspeller van de uitstroom.

Huidige capaciteit huisartsenpraktijken

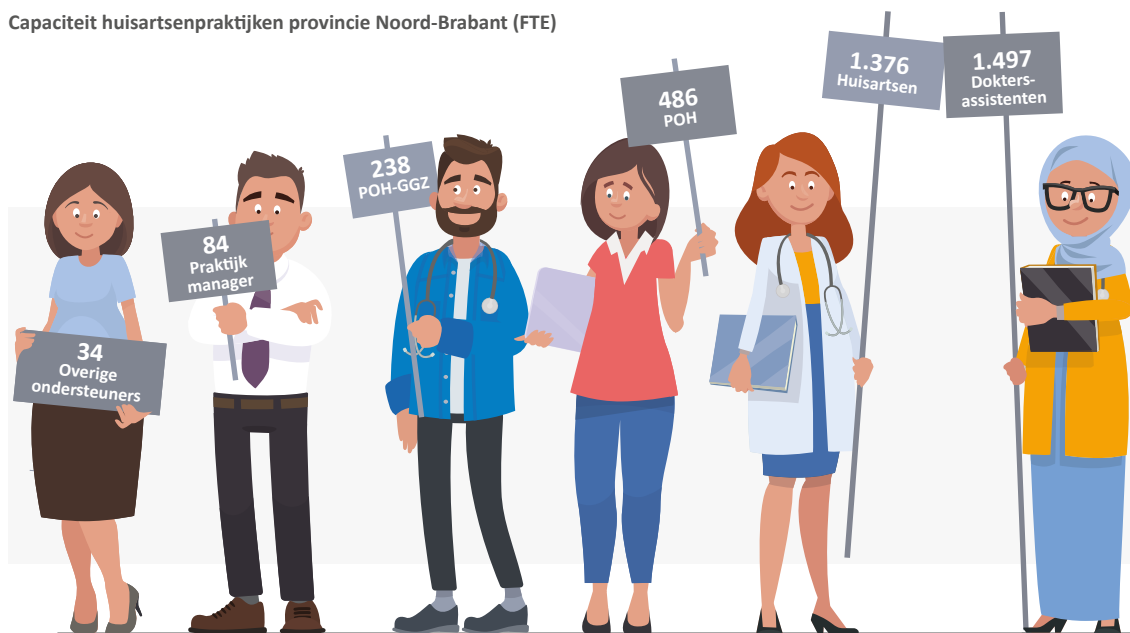
De 690 huisartsenpraktijken in de provincie Noord-Brabant hebben gemiddeld genomen een patiëntenpopulatie van 4.103 patiënten. Per 1 FTE huisarts komt dat neer op gemiddeld 2.057 patiënten. De zelfstandig gevestigde huisartsen in de provincie Noord-Brabant werken met hun collega's in loondienst en waarnemers 1.376 FTE (1.050 FTE door gevestigde huisartsen, 268 FTE

door waarnemers en 58 FTE door HIDHA's). Zij worden binnen hun praktijken voornamelijk ondersteund door 1.497 FTE aan dokters-assistenten en 724 FTE aan praktijkondersteuners. De capaciteit aan praktijkmanagers in de regio is met 84 FTE relatief klein, net als de capaciteit van 34 FTE aan 'overige ondersteuners' (verpleegkundig specialisten, physician assistants en sociaal psychiatrisch verpleegkundigen).

In de provincie Noord-Brabant werken:

de huisartsen
gemiddeld
0,76 FTE,
de POH's
0,44 FTE,
de POH-GGZ
0,30 FTE
en de dokters-
assistenten
0,57 FTE.

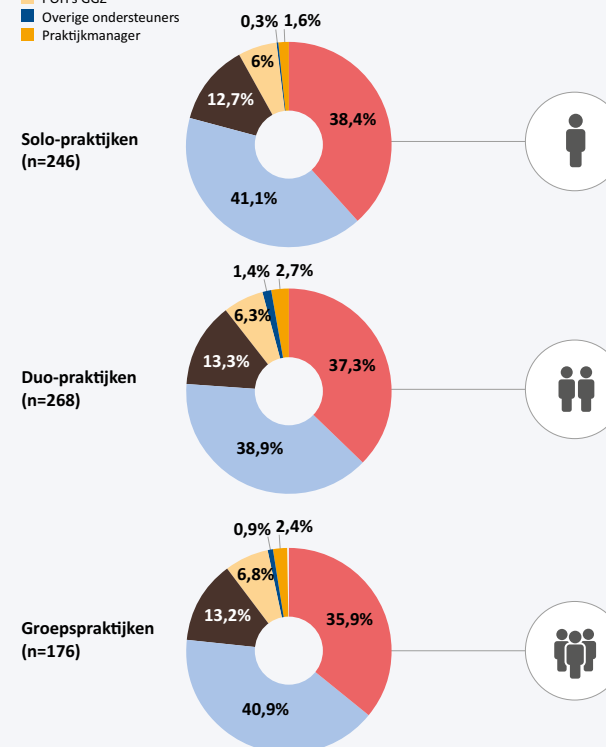
Capaciteit huisartsenpraktijken provincie Noord-Brabant (FTE)

Van de 690 huisartsenpraktijken zijn er 246 solo-, 268 duo-, en 176 groepspraktijken. De samenstelling van het huisartsteam in FTE verschilt naar type praktijk, maar niet veel. Doktersassistenten hebben het grootste aandeel in de capaciteit in alle type praktijken (39% tot 41%). In groepspraktijken dragen relatief wat meer POH's aan de capaciteit bij, waardoor het aandeel van huisartsen daar ook wat lager is.

Gemiddelde verdeling capaciteit binnen huisartsenpraktijk

■ Huisartsen
■ Doktersassistenten
■ POH's
■ POH's GGZ
■ Overige ondersteuners
■ Praktijkmanager

In de praktijk-enquête is ook gevraagd hoe de 'productie' van de huisartsenpraktijken verdeeld is naar functie.

Zoals verwacht wordt het grootste aandeel van de consulten uitgevoerd door de huisarts (67%), maar daarnaast nemen POH's samen 20% van de consulten voor hun rekening en dokters-assistenten 12%.

Opleidingen in de huisartsenzorg in provincie Noord-Brabant

De toekomstige capaciteit aan huisartsenzorg in de provincie Noord-Brabant wordt voor een belangrijk deel bepaald door de instroom vanuit de opleidingen. Hierbij zijn stage- en opleidingsplaatsen van groot belang. Voor de doktersassistenten en praktijkondersteuners is deze opgevraagd bij de opleidingsinstituten in de regio.

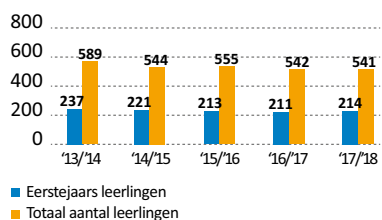
Doktersassistenten

De behoefte aan stageplaatsen neemt de laatste jaren toe als gevolg van een grotere instroom van leerlingen in zowel het bekostigd als het niet-bekostigd¹ onderwijs. Het onderwijs geeft aan steeds meer moeite te hebben om alle leerlingen een stageplaats in de huisartsenzorg of in het ziekenhuis aan te bieden. Wanneer stageplaatsen voor doktersassistenten vanuit de huisartsenzorg minder worden opengesteld aan onderwijsinstellingen

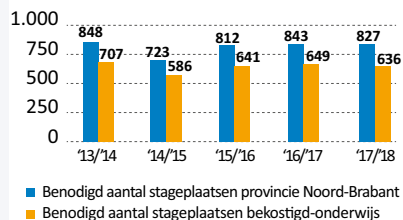
ontstaat een tekort aan stageplaatsen en daarmee zal de instroom op de arbeidsmarkt van doktersassistenten geremd worden.

Onderwijsinstellingen in de provincie Noord-Brabant geven aan dat jaarlijks 494 stageplaatsen voor doktersassistenten in de huisartsenzorg nodig zijn. De vraag naar stageplaatsen in de huisartsenzorg vanuit het onderwijs is de laatste jaren nagenoeg gelijk gebleven.

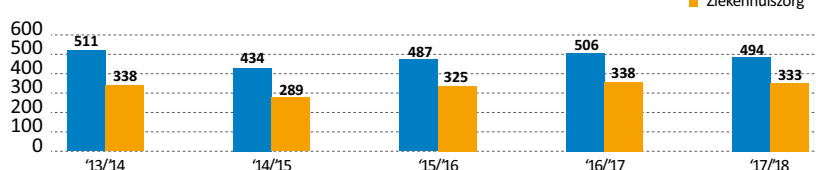
Aantallen doktersassistenten in opleiding

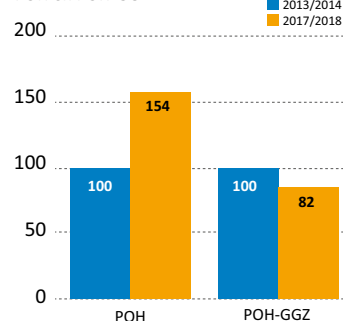
Benodigd aantal stageplaatsen doktersassistenten

Benodigd aantal stageplaatsen doktersassistenten naar branche

Landelijke ontwikkeling aantal studenten POH en POH-GGZ

Praktijkondersteuners

Voor praktijkondersteuners is de stagesituatie afwijkend ten opzichte van de doktersassistenten. Wanneer een student geen stageplaats heeft, kan niet gestart worden met de opleiding. Hierdoor is het aantal studenten altijd gelijk aan het aantal stageplaatsen. De opleiding voor praktijkondersteuner (POH en POH-GGZ) wordt aangeboden via hogescholen en zijn niet aan een regio gebonden. Hierdoor is het niet mogelijk om een hogeschool één op één aan een regio te koppelen.

Landelijk gezien is wel inzichtelijk dat het aantal studenten voor de opleiding POH-GGZ fors is toegenomen tussen 2013 en 2017. Hier staat tegenover dat het aantal studenten voor POH is afgenomen tussen 2013 en 2017. De opleidingsinstituten geven aan dat de hoofdreden hiervoor is dat klassen vaker niet door kunnen gaan wegens gebrek aan stageplaatsen. Dit is een aandachtspunt voor toekomstige instroom van praktijkondersteuners in de huisartsenzorg.

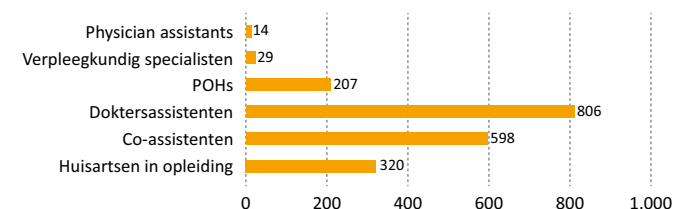
Stageplaatsen en stagiairs voor alle functies binnen de huisartsenpraktijken

De verhouding van het aantal stage- en opleidingsplaatsen naar functie komt redelijk overeen met de samenstelling van het huisartsteam naar functie; voor co-assistenten zijn de meeste plaatsen beschikbaar. De huidige bezetting van de plaatsen door stagiairs is bij vrijwel alle functies veel lager dan het aantal beschikbare stage- en opleidingsplaatsen per jaar. Een gedeeltelijke verklaring hiervoor is dat de meeste stages korter zijn dan een jaar en het aantal stagiairs is opgegeven voor de peildatum van enquêtering. Het aantal huisartsen in opleiding ligt daarentegen redelijk in de buurt van het aantal beschikbare plaatsen, wat ook geldt voor de verpleegkundig specialisten en physician assistants.

Wat betreft doktersassistenten, is voor het leerjaar 2017/2018 voldoende beschikbare jaarlijkse capaciteit aan stageplaatsen in de huisartsenzorg. Hiervoor zagen we dat er behoefte is aan 494 plaatsen per jaar, de praktijken bieden er gezamenlijk 806 aan.

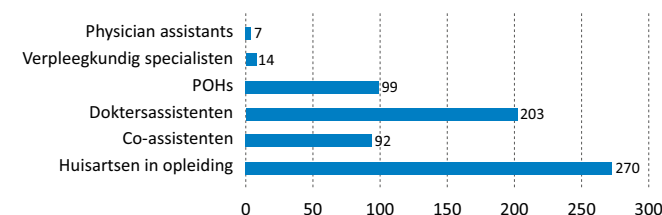
Stageplaatsen naar functietype

Gemiddeld aantal plaatsen beschikbaar per jaar binnen huisartsenpraktijken

Stagiairs naar functietype

Aantal in opleiding in de huisartsenpraktijken (peildatum mei-juni 2018)

¹ Particulier onderwijs

Aansluiting tussen vraag en aanbod in provincie Noord-Brabant

Prognoses ontwikkeling capaciteit

Om te bepalen waar de huisartsenzorg in de toekomst knelpunten kan verwachten binnen het huisartsteam, moet de verwachte vraag naar personeel en het verwachte aanbod van personeel met elkaar vergeleken worden.

POH's en doktersassistenten

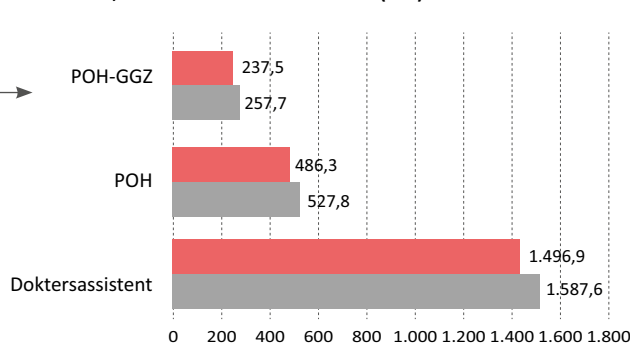
De vraagontwikkeling naar POH's en doktersassistenten in de provincie Noord-Brabant, uitgedrukt in FTE en gebaseerd op de demografische ontwikkelingen in de regio, ziet er als volgt uit:

Het benodigd aantal FTE aan POH's en POH's-GGZ zal de komende 5 jaar groeien met 8,7%, voor doktersassistenten met 6,1%.

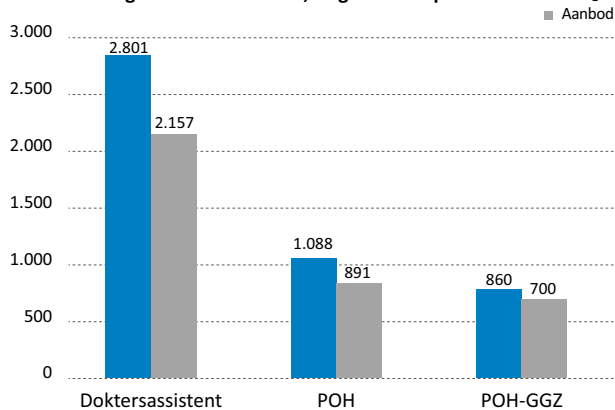
De verwachte vraag naar POH's en doktersassistenten is vergeleken met het verwachte aanbod in 2023. Dit aanbod is berekend op basis van de huidige capaciteit, vermeerderd met de verwachte instroom aan gediplomeerden doktersassistenten en praktijkondersteuners in de regio én verminderd met de verwachte uitstroom door pensionering en baanwisseling. Zo ontstaat een prognose voor de aansluiting tussen vraag en aanbod, die we uitdrukken in personen.

Voor zowel doktersassistenten, POH's en POH's-GGZ zullen vraag en aanbod in de provincie Noord-Brabant in 2023 uit balans zijn. Vooral voor doktersassistenten volgt uit de prognoses een flink tekort. Om dit op te vangen zal een groot aantal doktersassistenten moeten worden aangetrokken en/of opgeleid.

Verwachte vraagontwikkeling van werkzame doktersassistenten, POH en POH-GGZ 2018-2023 (FTE)

Balans vraag en aanbod in 2023, uitgedrukt in personen

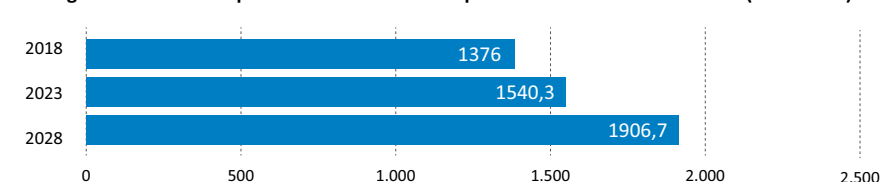

Huisartsen

Gegeven de opmerkingen die opgenomen zijn in de methodologische verantwoording kan voor de provincie Noord-Brabant met enige voorzichtigheid geschat worden wat de in- en uitstroom van huisartsen zal zijn over 5 en 10 jaar. Geschat wordt dat binnen 5 jaar 15% van de huisartsen zal uitstromen, binnen 10 jaar 29%. Dit wordt gecompenseerd door een geschatte

instroom van bijna 74 huisartsen per jaar. Op basis hiervan zou de huidige huisartsen-capaciteit van 1.376 FTE toenemen tot 1.540 FTE over 5 jaar, en tot 1.907 FTE over 10 jaar. De stijging van de capaciteit van 11% in de komende 5 jaar, zou in principe voldoende moeten zijn om de groei in de verwachte zorgvraag van 6% in dezelfde periode op te vangen.

Huidige en verwachte capaciteit aan huisartsen in provincie Noord-Brabant in FTE (2018-2028)

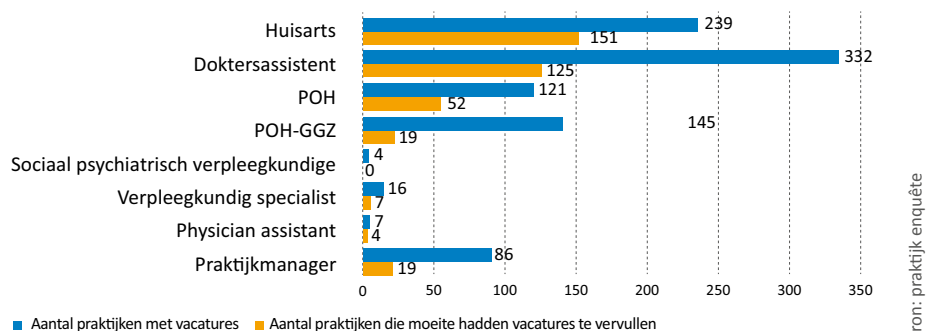
Bron: SPH; bewerking Prismant

Huidige ervaren capaciteitsproblemen

Naast ontwikkelingen in vraag naar en aanbod van huisartsenzorg is het belangrijk inzicht te hebben in de mate waarin nu capaciteitsproblemen ervaren worden. Dit betreft openstaande vacatures, verwachte tekorten, werkdruk en patiëntenstop.

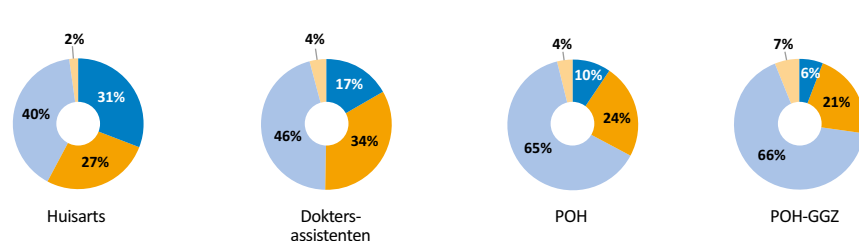
Aantal praktijken met openstaande functies afgelopen 12 maanden

Hoewel er gezien de totale capaciteit in de regio relatief veel praktijken openstaande vacatures hadden, waren de meeste hiervan niet lastig te vervullen. De meeste moeite gaf het invullen van een vacature voor een huisarts (63%). Ook de functie van physician assistant was in meer dan de helft van de gevallen lastig te vervullen, hoewel maar een klein aantal praktijken hiervoor een vacature had. Naast vacatures in het afgelopen jaar hebben huisartsen-

praktijken ook een beeld van tekorten die in het komend jaar gaan ontstaan binnen de praktijk door bijvoorbeeld pensionering of het toenemen van vraag naar een specifiek soort zorg. Voor de toekomst verwachten huisartsenpraktijken in de provincie Noord-Brabant met name een tekort aan huisartsen en doktersassistenten. Dit komt overeen met de prognoses van vraag en aanbod die ook tekorten voorspellen voor deze functies in de Brabantse huisartsenzorg.

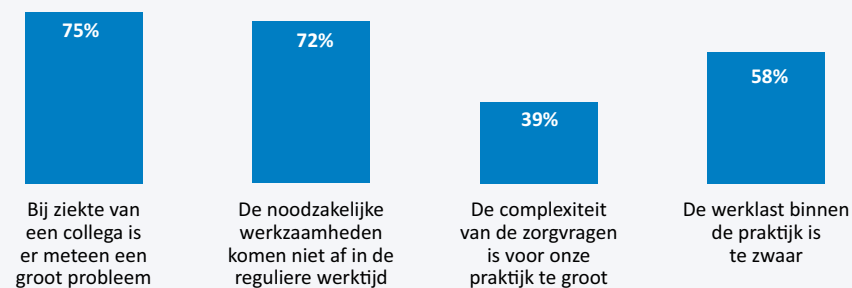
Verwachte ervaren tekorten

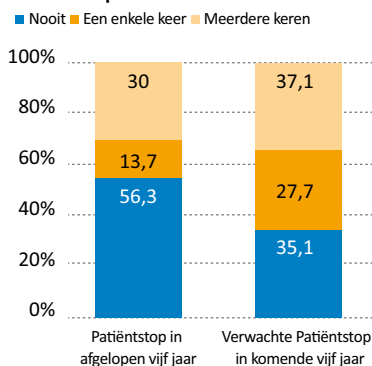
Werkdruk

De ervaren werkdruk is groot in de huisartsenpraktijken in de provincie Noord-Brabant. Met name huisartsen en doktersassistenten ervaren een hoge werkdruk. De helft van de praktijken heeft te maken met (bijna) dagelijks uitlopende spreekuren en bijna allen geven aan bij ziekte van één van de collega's meteen een groot probleem te hebben. Bij 44% van de praktijken heeft in de afgelopen vijf jaar al één of meerdere keren een patiëntenstop plaatsgevonden.

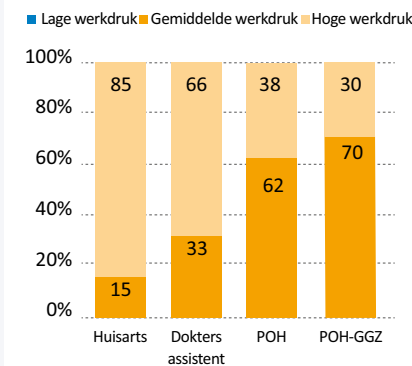
Werkdruk stellingen

Patiëntenstops

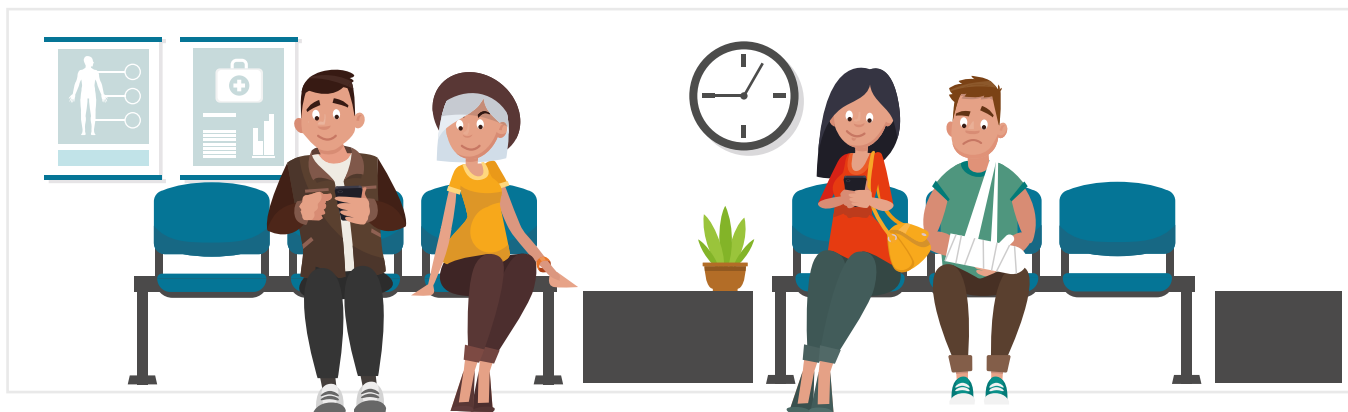
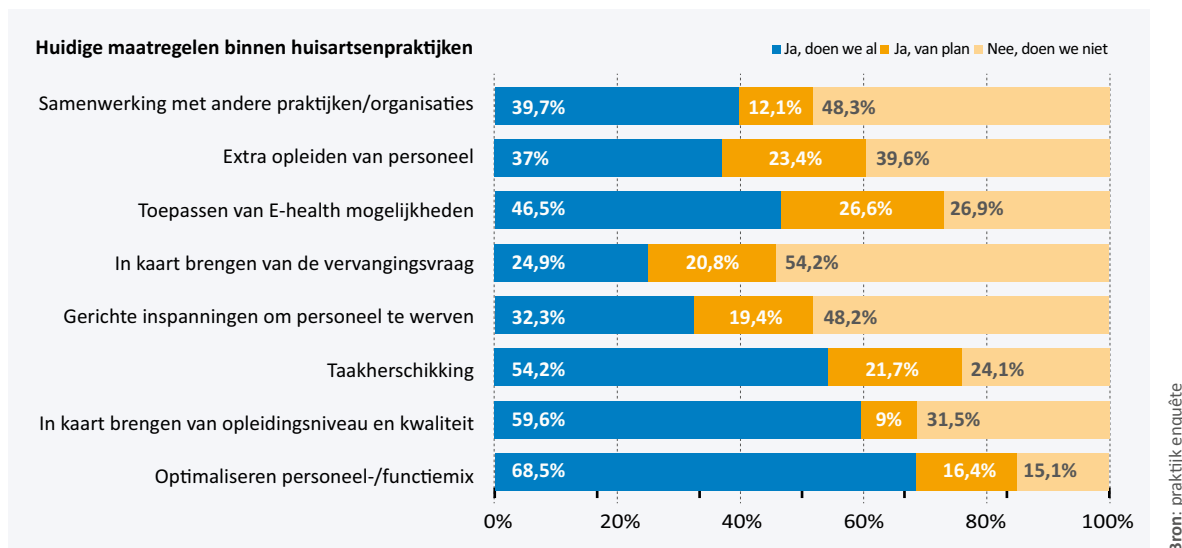

Werkdruk naar functie

Oplossingsrichtingen

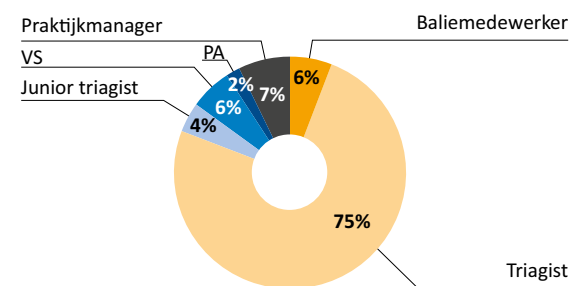
Een groot deel van de huisartsenpraktijken neemt al maatregelen om aan de toekomstige vraag te kunnen blijven voldoen. Er wordt vooral ingezet op het optimaliseren van de personeels-/functie mix, het in kaart brengen van het personeelsbestand en taakherschikking. Toch zijn er ook veel maatregelen die door minder dan de helft van de huisartsenpraktijken worden genomen.

Huisartsenposten in beeld

- Uit de enquête onder de huisartsenposten in de regio West- en Midden-Brabant blijkt dat er in totaal bijna 50 FTE aan triagisten werkzaam is.
- De triagisten vormen driekwart van de totale capaciteit die werkzaam is binnen deze huisartsenposten.
- In het afgelopen jaar stonden functies open voor triagist, junior-triagist, verpleegkundig specialist en praktijkmanager. In het algemeen geldt dat deze lastig te vervullen waren, maar dit verschilt ook per huisartsenpost.
- Gemiddeld doet men in de huisartsenposten in de West- en Midden-Brabant 124.318 declarabele verrichtingen per jaar.
- Redenen voor capaciteitsproblemen in de huisartsenpost van West- en Midden-Brabant die worden genoemd zijn de griepperiode en toeristen tijdens de vakantieperiode, en een groei mensen die naar de HAP komen met een niet-acute zorgvraag naar de huisartsenpost komen.

Verdeling capaciteit binnen huisartsenpost

AAN
DE SLAG!

Conclusie

Met deze factsheet is de huidige omvang en samenstelling van de huisartsenzorg in de provincie Noord-Brabant in kaart gebracht en zijn diverse ontwikkelingen weergegeven.

Opvallend voor de regio provincie Noord-Brabant is dat:

- Het aanbod aan stageplaatsen voor doktersassistenten voldoende is om aan de vraag vanuit de opleidingen te voldoen. Toch ervaren de opleidingen een tekort;
- Praktijken geven aan een tekort aan huisartsen en dokters-assistenten te verwachten. Voor doktersassistenten wordt dit bevestigd door de prognoses, die daarnaast ook een tekort aan POH's laten zien;
- De ervaren werkdruk met name bij huisartsen en dokters-assistenten hoog is;
- Het voorzieningenniveau onder druk staat; 44% van de praktijken konden in de afgelopen 5 jaar tijdelijk geen patiënten meer aannemen vanwege capaciteitsproblemen;
- Er door de praktijken gewerkt wordt aan verschillende oplossingen om aan de toekomstige vraag naar personeel te kunnen voldoen.

Gericht beleid lijkt nodig om huisartsen en de ondersteunende professionals te binden aan de regio om zo aan de toekomstige benodigde capaciteit te kunnen blijven voldoen. Tekorten aan waarnemers kan extra druk leggen op de huisartsenpost. Daarom is het belangrijk beleid in samenhang te ontwikkelen.

De uitdagingen geven voldoende aanleiding om met elkaar in gesprek te gaan over welke maatregelen nodig zijn om de huisartsenzorg in de provincie Noord-Brabant toekomstbestendig te maken. Wat in ieder geval van belang is, is te werken aan strategische personeelsplanning, opleidingsbeleid en alternatieve manieren van organiseren om meer balans aan te brengen in vraag en aanbod van ondersteunend personeel. Dat kan op regionaal, lokaal en organisatieniveau.

Veel succes daarbij. Uw regionale werkgeversorganisatie, ROS en SSFH kunnen u verder helpen.
M.vandenneuvel@transvorm.nl, r.overdiep@rosrobuust.nl, Info@ssfhh.nl.

In opdracht van

Stichting Sociaal Fonds
Huisartsenzorg

Uitgevoerd door

Dit project is (mede) mogelijk gemaakt door de zorgverzekeraars CZ en VGZ namens alle zorgverzekeraars.